

ТРУСКАВЕЦЬКА ГІДРОГЕОЛОГІЧНА РЕЖИМНО-ЕКСПЛУАТАЦІЙНА СТАНЦІЯ: ВІД МИНУЛОГО ДО СЬОГОДЕННЯ

В післявоєнний період по мірі відновлення курортів України з безсумнівною очевидністю з'явилася потреба в проведенні невідкладних заходів із санітарної охорони різноманітних природно-лікувальних багатств курортів.

У відповідності до постанови Ради Міністрів СРСР від 20 жовтня 1947 року за №2589, Ради Міністрів Союзних Республік були зобов'язані в 1948 році встановити межі округів і зон санітарної охорони всіх курортів республіканського і найбільш крупних курортів місцевого значення та затвердити одночасно плани санітарно-оздоровчих заходів. Рада Міністрів УРСР доручила здійснити це Міністерству охорони здоров'я.

У 1949 р. Державний Інститут проектування міст УРСР (Діпромiст) за генеральною згодою з Головним курортним управлінням Міністерства охорони здоров'я УРСР розробив проект меж округу і зон санітарної охорони курорту Трускавець та план першочергових заходів, що підлягають здійсненню в окрузі санітарної охорони курорту. Проект було затверджено постановою Ради Міністрів УРСР № 2216 від 14 серпня 1952 р.

Розвиток курорту вимагав розширеної гідромінеральної бази, більш детального вивчення мінеральних вод, геологічної будови і гідрогеологічних умов Трускавецького родовища. З метою вирішення цих проблем Міністерством охорони здоров'я УРСР у грудні 1949 року при Трускавецькій територіальній раді курорту була організована контрольно-спостережна станція (КСС). Метою створення станції було започаткування систематичного проведення спостережень за режимом експлуатації Трускавецького родовища мінеральних вод – температури, дебіту, хімічного складу та проведення інших гідрогеологічних досліджень. Станція проводила контроль за охороною джерел мінеральних вод з метою уникнення їх виснаження та забруднення, а також за якістю мінеральних вод, що подавалися на бювет та водолікарню.

На перших порах роботи станції проводилися найпростіші визначення мінеральних вод (густина, мінералізація, окремі катіони-аніони та ін.), а для встановлення формули води (скорочений аналіз) проби відправляли в інститут курортології в м.Одесу. Зрозуміло, що робота станції без оперативних результатів досліджень виконаних на місці є неповноцінною. Тому у 1950 році була організована хімічна лабораторія з 3-х чоловік. Відтоді лабораторією почали проводитися визначення основних катіонів-аніонів у мінеральних водах, результати яких ввійшли в річний звіт. Бактеріологічні аналізи на той час проводилися Трускавецькою санепідстанцією. У 1954 році при територіальному курортному управлінні було організовано свою санітарну лабораторію, в якій поряд з моніторингом родовища на забрудненість (визначення індексу БГКП) проводилися дослідження сульфатредуючих мікроорганізмів та мікроорганізмів, що заселяють ґрунти, з метою попередження забруднення джерел та свердловин.

У 1955 році за допомогою співробітників науково-дослідного інституту курортології (м.Одеса) в лабораторії були впроваджені методики аналізу мікроелементів та органічних речовин у мінеральних водах, а також впроваджені методики визначення амонію, нітритів, натратів та деяких мікроелементів, освоєно методи газового аналізу. Фактично лабораторією була освоєна значна частина повного хімічного аналізу мінеральних вод.

З 1959 року помимо планових аналізів мінвод Трускавецького родовища лабораторією виконуються контрольні аналізи мінеральних вод інших курортів – Любіня Великого, Східниці, Морщина, а також вод із джерел Борислава, Східниці, Турки та ін..

Контрольно-спостережна станція тісно співпрацює з гідрогеологічною конторою “Укргеокаптажмінвод”, яка проводить на Трускавецькому родовищі комплексні геолого-гідрологічні дослідження, бурові, геофізичні та геолого-гідрохімічні роботи з метою впорядкування і розширення гідромінеральної бази. Було здійснено досить детальне обстеження зон санітарної охорони, проведено ремонтно-відновлювані роботи на головних джерелах курорту, узагальнено дані про мінеральні води, одержані в результаті раніше проведених гідрогеологічних досліджень.

У 1952 році в експлуатації курорту знаходилося 13 джерел. На цей час тут уже налічувалося 9 санаторіїв на 2400 місць.

У 1960-1963 роках “Укргеокаптажмінвод” в процесі проведення комплексу бурових і гідрогеологічних робіт з метою збільшення ресурсів мінеральних вод “Нафтуса” та джерел № 1, 2, 3 були детально вивчені геологічна будова родовища “Нафтусі”, закономірності формування та оцінка і підрахунок запасів. Поряд з цими дослідженнями проведена велика робота з вивчення органічного складу “Нафтусі” та її бальнеологічних властивостей. В 1959 році конторою “Укргеокаптажмінвод” була пробурена експлуатаційна свердловина № 21-Н (на відстані 15 м від відомого з 1827 року джерела лікувальної води “Нафтуса”). В процесі буріння проводилися детальні дослідження керна матеріалу. Результати комплексних досліджень дозволили вірогідно стверджувати про генетичний зв'язок лікувальної води “Нафтуса” з породами, які насичені органічними речовинами нафтового походження.

У 70-і роки лабораторією вводяться нові на той час рідкісні фізико-хімічні методи для вивчення “Нафтусі”, особливо її органічної складової. Окрім режимних спостережень досліджувалася зміна фізико-хімічних властивостей мінеральної води при тривалому її зберіганні та транспортуванні. Спостереження за природним режимом хімічного складу мінеральних вод проводилися на джерелах родовища, нагромаджувався фактичний матеріал з метою вивчення умов формування лікувальних ресурсів родовища та впливу природних факторів – температури, пори року, опадів на зміну кондиції мінеральних вод (концентрації окремих компонентів та мінералізації). Метеоспостереження здійснювалися біокліматичною станцією, що була при територіальному управлінні курорту.

В 60-х роках почався інтенсивний розвиток курорту і це стимулювало геолого-розвідувальні роботи на родовищі, пошуки нових джерел мінерального водопостачання курорту та вивчення бальнеологічних властивостей мінеральних вод, закономірностей їх формування і розповсюдження. В 1972 році був складений “Звіт про результати гідрогеологічних розвідувальних і дослідних робіт з переоцінки запасів мінеральних вод типу “Нафтуса”, проведених на Трускавецькому родовищі в період 1967-1972 рр.” У звіті детально висвітлені геологічна будова і гідрогеологічні умови родовища води “Нафтуса”, умови її формування, хімічний склад і бальнеологічна характеристика.

У період 1968-1973 рр. Управлінням “Укргеокаптажмінвод” проведений комплекс бурових і гідрогеологічних пошуково-розвідувальних робіт у районі Трускавця з метою збільшення ресурсів високомінералізованих вод для ванн. Результати цих робіт подані в “Звіті про результати гідрогеологічних розвідувальних і дослідних робіт 1968-1973 рр. та підрахунок запасів розсоліних вод Трускавецького родовища” (автори О.І.Готра, І.П.Пасека та інші). У звіті дана оцінка експлуатаційних запасів розсолів на ділянках Помірки, Липки і нововідкритій на той час ділянці Воротище. Описана геологічна будова ділянки і умови формування вод цього типу. Запаси розсолів були затверджені в ДКЗ СРСР у 1974 році. Виявленими запасами високомінералізованих вод вдалося цілковито забезпечити потреби курорту як тогочасні, так і на перспективу.

У 1972 році була опублікована книга авторів Н.А.Маринова і І.П. Пасеки “Трускавецькі мінеральні води”, в якій подані відомості про мінеральні води курорту, геологічну і гідрогеологічну будову, фізичні властивості і хімічний склад мінеральних вод Трускавецького родовища в цілому.

Одночасно різними науковими і науково-дослідними установами проводилися дослідження органічного складу мінеральної води “Нафтуся”, медико-клінічне вивчення її дії, розробка і вдосконалення методик застосування мінеральних вод у практиці санаторного лікування хворих.

У вересні 1977 року контрольньо-спостережна станція була реорганізована в гідрогеологічну режимно-експлуатаційну станцію (ГГРЕС). З цього часу ГГРЕС проводить не тільки гідрогеологічні дослідження, але й займається безпосередньо видобутком та транспортуванням мінеральних вод до пунктів споживання. 1983 року ГГРЕС переїжджає в нове приміщення по вул. Помірецькій, де ми з Вами зараз знаходимося.

У 1991 році відбувається зміна керівництва станції. Внаслідок виходу на пенсію І.П. Пасеки ГГРЕС очолив І.Г. Гураков.

В 1994 році директором станції був призначений д.м.н., проф. С.В. Івасівка. З цього періоду почався комплексний моніторинг режиму, складу та бальнеоактивності мінеральних вод. Велика увага приділяється санаторно-оздоровчим заходам, зокрема, замінено асфальтове покриття в 1-й ЗСО родовища мінеральних вод від “Нафтуся” на екологічно чисте, оновлені огорожі перших зон санітарної охорони родовища. Виконано роботи по відведенню стічних вод родовища “Нафтуся” з боку вулиці І Франка шляхом влаштування “глиняного замка”.

Торкаючись теми санітарно-оздоровчих заходів на курорті Трускавець, зазирнемо трохи в історію. У 1973 р. Радою Міністрів СРСР затверджено «Положення про курорти», в 1975 р. прийнято Закон «Про надра». Разом з тим, у безпосередній близькості до родовища інтенсивно розвивається людська агломерація.

Львівський філіал Діпромідст, розробляючи в шістдесяті роки генеральний план міста-курорту Трускавця, дійшов висновку, що округ і зони санітарної охорони курорту які виконані в 1949 році інститутом Діпромідст (м. Київ), потребують докорінного перегляду, оскільки під час їх розробки не було достатніх геологічних і гідрогеологічних даних для обґрунтування проектних рішень. У зв'язку з цим Львівським інститутом був виконаний попередній варіант проекту округу і зон, який був скерований зацікавленим організаціям для апробації.

У новому проекті округу і зон курорту Трускавця, розробленому в 1975 р., враховані всі цінні зауваження цих організацій, зокрема Львівського обласного відділу зі справ будівництва і архітектури і Міністерства охорони здоров'я УРСР. В проект включено план санітарно-оздоровчих заходів, а також кошторисно-фінансові міркування з першочергових санітарно-оздоровчих заходів для наближеного визначення обсягу капіталовкладень задля їх здійснення. На той час через родовище проходила вул. Я. Галана, на якій розміщувалися будинки з вигрібними ямами. Безпосередньо на самому родовищі були розміщені господарський двір та пральня військового санаторію, корпуси дитячого санаторію, а також численні інженерні мережі. Ситуацію з бактеріологічними показниками усіх питних мінеральних вод у курортній балці в період з 1973 по 1980 роки була напруженою. Керівництво ГГРЕС в той час досить наполегливо вимагає розроблення нового проекту зон санітарної охорони і в той же час активно проводить роботу зі звільнення родовища від джерел забруднення.

Затвердження меж округів і зон санітарної охорони курорту Трускавець постановою Ради Міністрів СРСР №548 від 9 листопада 1981 р. придало зонам санітарної охорони курорту особливої сили, що вкрай необхідно і своєчасно для приведення курорту, його гідромінеральної бази і навколишнього середовища в належний санітарний стан і забезпечення його подальшого розвитку. Згідно з додатком №3 цієї постанови чітко розписано план заходів, терміни і виконавців. На основі додатку, окрім багатьох технічних питань, необхідно було знести 55 житлових будинків, відселити 150 родин. Для вирішення цього питання було прийняте рішення виконавчого комітету Трускавецької міської ради про дольову участь оздоровниць курорту в будівництві житла, а також чітко вказано, які організації проводять знос-відселення конкретних адресатів. Необхідно було виділити 145 квартир, з них виділення 46 квартир припадало на об'єднання «Трускавецькурорт», решту 99 квартир розподілено поміж 10 відомчими санаторіями («Кришталевий палац», «Трускавець», «Шахтар», «Прикарпаття», «Військовий», «Джерело», «Молдова», «Батьківщина», «Карпати», «Русь») та 22 пансіонатами. Практичне виконання заходів припинилося в 1990 році.

Останні офіційні дані про стан виконання санітарно-оздоровчих заходів були подані міжвідомчою комісією 20.04.1993 р. яка створювалася на виконання доручення Кабінету Міністрів України від 09.03.1993р. Цією комісією в 1993 році було запропоновано Трускавецькій міській раді народних депутатів із залученням на договірних засадах інших установ та організацій виконати ряд заходів для визначення стану родовища на той момент. Заходи, які стосувалися проведення конкретних досліджень, теоретичних розрахунків тощо, в основному, були виконані

як зі сторони Трускавецької ради народних депутатів, так і зі сторони об'єднання «Трускавецькурорт». Не вирішеними, на жаль, залишилися питання, які вимагали значних фінансових затрат і залишилися в історії Трускавця у вигляді письмових клопотань до різних міністерств та відомств «про виділення ціленаправлених коштів з метою завершення організації першої зони родовища «Нафтуса» санітарної охорони курорту Трускавець».

Знову повертаючись від історії до сьогодення, слід наголосити на актуальності заходів, передбачених постановою Ради Міністрів СРСР №548 від 9 листопада 1981 р., оскільки ситуація з відселенням людей, які проживають в 1-ій зоні санітарної охорони ділянки «Нафтуса», з 1990 року практично не змінилася. У зоні санітарної охорони і надалі знаходяться 35 житлових будинків, каналізаційний колектор тощо.

Незважаючи на те, що виконання масштабних заходів з оздоровлення родовища на державному рівні зупинилося, ГГРЕС продовжує з дня у день, з року в рік клопітку працю задля єдиного – збереження унікальних природних ресурсів, що знаходяться в надрах Трускавця та його околиць. Так з ініціативи С.В.Івасівки в 1999р. Трускавецький Курортний парк, який одночасно являється першою зоною санітарної охорони Трускавецького родовища мінеральних вод та розсолів переходить під опіку ГГРЕС, таким чином станція дістає можливість не опосередковано, а прямо впливати на санітарний стан території першої санітарної зони в Курортній Балці, а завдяки працелюбності, невичерпній енергії та господарській «жилці» п.Кузика І.М. парк дістає охайний вигляд в любу пору року. Згодом і обидва бювети верхній (в 2003р.) і нижній (в 2004р.) стають структурними підрозділами ГГРЕС, тобто весь технологічний процес «від надр до склянки відпочивальника» зосереджується в одних руках так само як і велика відповідальність лягає на плечі керівництва ГГРЕС.

На сьогодні гідромінеральне і бальнеотехнічне господарство мають організовану розвинену структуру, яка повністю забезпечує його потребу курорту в мінеральних водах. Видобуток вод і їх підготовка до вживання, транспортування і відпуск ведуться за пратично виробленими схемами, які постійно вдосконалюються.

ГГРЕС і надалі здійснює гідрогеологічні режимні спостереження за видобутком мінеральних вод та їх якісним складом, має свою хімічну лабораторію, яка акредитована Держстандартом Уцкраїни.

Впродовж 60 років у ГГРЕС створювалися технології видобутку і реалізації мінеральних вод, складалися виробничі традиції. За цей час жодного разу не зірвано подачу мінеральних вод споживачам курорту.

На завершення доповіді з великою приємністю озвучу прізвища ветеранів ГГРЕС, які внесли вагомий вклад в розвиток та збереження Трускавецького родовища мінеральних вод, це:

Пасека Євдокія Йосипівна, Гураков Іван Григорович, Гуракова Євгенія Григорівна, Бережний Володимир Федорович, Бабич Борис Васильович, Туганова Лідія Миколаївна, Штоюнда Галина Федорівна, Федів Микола Гнатович (на жаль, покійні).

Пасека Іван Парфенієвич, Івасівка Степан Васильович, Шутер Роман Дмитрович, Ясевич Галина Петрівна, Романова Майя Феліксівна, Лазарева Ірина Олександрівна, Любомська Валентина Трофимівна, Сухова Зоя Валентинівна, Білас Ігор Семенович, Бережна Алла Григорівна, Пінковська Галина Василівна, Кутереба Марія Йосипівна, Журавчак Євген Львович, Кузик Ігор Михайлович, Сергєєва Ліля Тимофіївна, Кіселичник Світлана Ярославівна, Кіселичник Василь Миронович, Мацько Леся Степанівна, Кісак Людмила Леонтіївна, Гермак Ярослав Михайлович, Дембський Чеслав Іванович, Пристай Роман Дмитрович, Андрушко Мирон Дмитрович, Салань Мирон Дмитрович, Івасівка Мирон Йосипович, Штоюнда Василь Григорович, Петриків Володимир Іванович, Петриків Богдан Іванович, Дутка Микола Степанович, Кремко Євгенія Максимівна, Микосовський Богдан Федорович. Може, когось не згадав, то прошу вибачити.

Дякую Вам всім за плідну працю.
Директор філії ГГРЕС ЗАТ „Трускавецькурорт”
А.М.Тарнавський